

Oláh János: Közel

című önéletrajzi regénye fontos állomást jelent mind a második kötettel jelentkező szerző, mind pedig a fiatal irodalom olvasói, kedvelői számára. A szerzőnek elsősorban azért, mert szerencsésen túljutott a prózaíró előtt álló akadályokon, s ha hibapontokkal és hiányokkal együtt, azért jelentős értékeket mutatott föl az elkészült mű. A fiatal irodalom olvasói azért örülhetnek e könyvnek, mert benne egy divatos fanyalgástól, fintortól és a modernség mezét viselő modorosságtól mentes írói etika létrejöttének küzdelmeit figyelheti meg.

Oláh könyvének kulcsszava az *emlékezés*, melynek során visszapergeti a gyermekkor fontos, a jellemformálás szempontjából olykor sorsdöntő eseményeit. Paraszti környezet, nagyszülők, rokonok, barátok és külvárosi osztálytársak tűnnek elő az emlékezet hívójából, s a meglevenedő hősök apró történetek időrendet tartó sorozatában adnak lehetőséget életrekeltségüknek a gyermeki lélek minél egyetemesebb érvényű boncolgatására.

Az elbeszélés énközpontúságával egyrészt az egykori, immár csak emlékezés-szerűen felidézhető környezet bemutatása, másrészt viszont — ami ennél fontosabb — a tárgyi, emberi világ hatásaira adott belső válaszok mechanizmusának vizsgálata volt az író célja. Itt támad az embernek az az érzése, hogy a külső történések ábrázolását kitűnő realistaként megoldó Oláh a belső problematikájára térve a túlzott elvonatkoztatás, az elvont fogalmakkal való küzdelem során gyakran érdektelenné intellektualizálódik. Helyesen látja egyik kritikusa, amikor azt írja róla, hogy írói módszerének kettősségét egyfelől a hagyományosan fölfogott realista próza erős megjelenítő képességgel bíró párbeszédei, másfelől viszont a lírai közvetlenséggel megnyilvánuló *én* vallomásai alkotják.

A *Közel* értékeinek ellentmondásossága valahol itt rejlik. Oláh ugyan kitűnően ismeri és ábrázolja mind leírásokban, mind pedig dialógusokban a rajta kívül álló világot, de önmagánál többnyire megtorpan vagy megbicsaklik. Gyengeségei — látzólag paradox módon — éppen az *én* megragadásánál tűnnek ki. Oláh ugyanis nemcsak az egyes gyermekkori élmények *én*jét igyekszik megmutatni, a felnőtt egyéniség jellemzőit is a régmúlt gondolkozásmódra vetíti vissza. Valójában helyeselhető a korábbi élményrétegek feltérképezésére tett kísérlet közben a mai *én* megfogalmazásának szándéka is, hiszen a főhősben újabb érzelmek rakódtak, halmozódtak a gyermekkorban keletkezettekre, a két élményréteg elkülönítését azonban sem szerkezetileg, sem stilisztikailag nem oldotta meg. Szerkesztés szempontjából talán hasznos lett volna az időbeliség határozottabb elkülönítése — amire a modern regény nem egy képviselője adott már példát —, s ami a körvonalazottság, az élesebb kontúrok mellett a velük való játék lehetőségét is biztosíthatta volna. Stilisztikailag mindez bizonyára megszüntethette, vagy legalábbis enyhítette volna azt az ellentmondást, ami a szö szerkezetekig hatoló felemás helyzetből adódik. Így talán elkerülhetők lettek volna az ilyen és hasonló sűrke, olykor határozottan rosszul csengő kifejezések, mint „álom ketrece”, a „legsűrűbb álom méze”, „a siker örömbő kortya”, „a múlt és jövő ragadós iszapja”, vagy a teljes egyhangúságot eredményező „hűvösség hullámai”, „hideg hullámai”, „álom hullámai”, „zűrzavar furcsa hullámai”.

Oláh könyvének értékelésekor azonban csak az egyik oldal ez. A másikon ott az a jóleső érzés, amivel újra meg újra olvassa az ember a darabosan eseten, kedvesen indulatos apa sakkpartiját a keszeg, ravaszkas borbélyal, a verébfészket szedő, légpuskázó vagy éppen kártyázó gyermekek kitűnő lélekrajzát, a Kapos menti parasztok beszédmodorát és emberi mélységeit kimagasló nyelvi szépségekkel magabiztosan rögzítő párbeszédet. Ezek a fejezetek teszik minden fogyatékossága ellenére is értékes, szép könyvvé a *Közelt*. „Nincs a tárgyagnak élük, súlyuk, alakjuk, minden viszonyokká vedlik csupán, egy bolond és tompa játék rejtjeleivé” — írja

Oláh tárgyakra vetítve kialakulatlan, ám birkózásában és esetleges alulmaradásai-
ban is magasztos írói helyzetét.

A küzdelmet figyelő olvasó örül: a magamutatás parttalanságából nem a lát-
hatatlanság, csupán a szándék nélküli rejtekezés következett. Bizhat abban, hogy
az ígért folytatás — amellet, hogy magyarázatot ad az első kötet címére — nem-
csak közel, de még közelebb hozza majd e könyvet. (Szépirodalmi, 1977.)

TÉGLÁSY IMRE

FODOR JÓZSEF: TÉLI TÁJ